

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Kolin kansallispuistosta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että Lieksan kaupunkiin perustetaan luonnonsuojelulain mukainen, pinta-alaltaan noin 1 135 hehtaarin suuruinen Kolin kansallispuisto.

Rauhoituksen tarkoitus on suojella osa Pielisen rannalla olevasta geologisesti, maisemallisesti sekä luonnonsuojelun ja matkailun kannalta arvokkaasta Kolin vaarajaksosta. Koli on tunnettu ennen kaikkea luonnonmaisemastaan. Vaarojen laelta runsassaariselle Pieliselle ja muualle ympäristöön avautuva näkymä on ehkä tunnetuin kansallismaisemamme. Vaarojen rinteiden kaskikoivikot ja ahot tekevät Kolin

alueesta myös arvokkaan kulttuurimaisema-alueen. Suojeltavan alueen omistaa valtio ja sen kokonaispinta-alasta on noin 949 hehtaaria maa-alueita ja noin 186 hehtaaria vesialueita. Tarkoitus on, että kansallispuisto laajennettaisiin myöhemmin pinta-alaltaan noin 2 500 hehtaarin laajuiseksi. Kansallispuiston lopullinen laajuus on esitetty tämän esityksen liitteenä olevassa kartassa.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

Perustettavaksi ehdotettu Kolin kansallispuisto on edustava näyte vaara-Karjalan luonnosta. Kolin vaarajakso on muinaisen karjalaisen poimuvuoriston jäännös, joka on muodostunut kahdesta kallioperän kompleksista. Pielisen rannalla on näkyvissä noin 2,8 miljardia vuotta vanha, graniittigneissistä koostuva peruskallio. Sen päälle on työntynyt erittäin kovien ja hyvin kulutusta kestävien, noin 1,8 miljardia vuotta vanhojen kvartsiittikivien kerros. Graniittigneissin ja kvartsiitin yhtymäkohdissa on emäksisiä diabaasikivilajien juonia. Kvartsiittikallioilla on eräin paikoin aallonmerkkejä, jotka ovat jälkiä muinoin rantaveen kerrostuneen rapautumishiekan kivettymisestä. Satojen miljoonien vuosien kuluessa ovat kvartsiittikalliot ovat ympäröiviä kivilajeja

paremmin kestäneet luonnonvoimien kulutusta, minkä takia ne erottuvat maisemassa ympäröiviä alueita korkeampina.

Viimeisen jääkauden aikaisen mannerjäätikön sulamisvedet kasasivat Pielisen Purjeselälle oleellisena osana Kolilta avautuvaan maisemakuvaan kuuluvan, luoteesta kaakkoon suuntautuvan, kapeiden ja pitkien harjusaarten ketjun. Saaret ovat pääosin valtion omistuksessa ja säilyneet rakentamattomina. Pielinen on maamme viidenneksi suurin järvi ja edustava näyte suomalaisesta suurjärviluonnosta.

Kolille ovat tunnusomaisia huomattavan suuret korkeuserot. Vaarajakson ja samalla koko eteläisen Suomen korkein huippu, Ukko-Koli, kohoaa 347 metriä meren pinnan yläpuolelle ja peräti 253 metriä Pielisen pinnan yläpuolelle. Yli 300 metrin korkuisia ovat myös Akka-Koli, Paha-Koli, Ipatti ja Mäkrä.

Koli tunnettiin ennen Mustarintaisena ja siihen liittyi paljon pakanallisia uskomuksia. Kolin huipulla uskottiin asuvan haltijavoimia, joita käytiin lepyttelemässä pitkienkin matkojen takaa. Mustarintaisen olentoja ja heidän asuinsijojaan pelättiin niin, että vielä 1600-luvullakin ei vaaroille asetettu asumaan vakinaisesti. Taloja alettiin rakentaa Kolin alueelle vasta 1700-luvun puolivälissä, kun Jaakko Steiniuksen eli Korpi-Jaakon opetukset kitkivät taikauskoa ihmisten mielistä. Tuolloin myös ihmisen toiminta alkoi muovata Kolin maisemakuvaa. Aina 1800-luvun loppupuolelle asti Kolin rinteitä kaskettiin voimakkaasti. Alueella nykyisin olevat valoisat kaskikoivikot ja entisten torppien sijoille syntyneet kukkeat niityt ja ahot ovat peräisin vuosisadan vaihteen ajalta. Kolilla on säilynyt viisi vanhaa ahoa.

Kolin alueen metsät ovat etenkin vaarojen Pieliseen antavilla rinteillä pääosin tuoreita ja lehtomaisia kankaita. Pieliseen laskevien purojen varsilla ja kalliojyrkänteiden juurella on myös reheviä lehtoja. Karujen kvartsiittikallioiden päällä kasvavat metsät, joita on vaarojen lakiosissa ja länsirinteillä, ovat sen sijaan mäntyvaltaisia kuivahkoja ja kuivia kankaita. Vaarojen lakimetsät ovat lisäksi ankaran pienilmaston vuoksi niukkakasvuisia ja tykkylumen runteleimia.

Koli on uhanalaisten eläin- ja kasvilajien suojelun kannalta merkityksellinen alue, sillä siellä elää kaikkiaan kuusi koko Suomessa uhanalaista eliölajia. Erittäin uhanalaiseksi eläinlajiksi luokitellun harmaasulkukotilon ainet esiintymisalue maassamme on Kolilla.

Koli on vaikuttanut merkityksellisesti maamme kulttuurihistoriaan ja jopa kansalliseen heräämiseen, sillä useat tunnetut taiteilijat vierailivat Kolilla 1890-luvulla, tuolloin voimakkaimmillaan olleen karelianismin aikana. Tieto Kolin mahtavista maisemista alkoi levitä sen jälkeen, kun Juhani Aho kirjoitti vuoden 1892 Kolin matkastaan Päivälehteen ja Uuteen Kuvalehteen. Ahon vuonna 1897 ilmestynyt teos ”Panu” lienee saanut huomattavasti vaikuttaneita Koliin liittyvistä uskomuksista. Kuvataiteilijoiden teoksista ovat Eero Järnefeltin ja Pekka Halosen Koli-aiheiset teokset laajalti tunnetut. Kolin maisemia on ikuistanut myös I. K. Inha valokuvissaan ja sen ihmisiä ja rakennuksia Venny Soldan-Brofeldt piirroksissaan. Jean Sibeliuksen matkan Kolille vuonna 1909 sanotaan antaneen hänelle alkuvirikkeen neljanteen

sinfoniaansa. Koli on innoittanut elokuvataiteilijoitakin.

Myös Kolin matkailulla on pitkät perinteet. Ensimmäinen matkailijoita palveleva rakennus, Ylämaja, valmistui Ukko-Kolin tuntumaan jo vuonna 1896. Nykyinen, vuonna 1969 rakennettu ja vuonna 1987 peruskorjattu matkailuhotelli on järjestyksessä kolmas samalla paikalla. Hotelli on vuokrattu Suomen Matkailuliitolle vuoteen 2000 asti. Ensimmäinen autotie rakennettiin Kolille 1930-luvulla. Tuolloin matkailumajaa alettiin pitää auki myös talvisin ja majan ympäristöön viitoitettiin hiihtolatuja. Vuonna 1938 Kolin rinteeseen raivattiin ensimmäinen syöksylaskurinne. Maamme ensimmäinen hiihtohissi rakennettiin Kolille vuonna 1952. Laskettelupalveluita on myöhemmin lisätty niin, että uusimmat rinteet ja hiihtohissi rakennettiin Ipattivaaralle vuosina 1983 ja 1986. Laskettelurinteistä ja hiihtohisseistä vastaa Kolin Hissi Oy, jolle kyseiset maa-alueet on vuokrattu. Alueeseen tutustumista ja luonnonharrastusta varten vaaroille on rakennettu viitoitettu retkeilypolusto. Pielisen rantaan Purulahteen rakennettiin ensimmäinen laivalaituri jo vuosisadan alussa. Alue on sittemmin kunnostettu Pielisen vene- ja laivaliikennettä palvelevaksi satamaksi. Sataman vieressä on Pohjois-Karjalan Uittoyhdistyksen pudotuspaikka.

2. Asian valmistelu

2.1. Valmisteluelimet

Pääosa Kolin alueesta hankittiin valtiolle jo vuonna 1907 alueen erinomaisen luonnonkauneuden ja siihen perustuvan matkailumerkityksen turvaamiseksi. Sysäyksen Kolin hankkimiseen valtiolle antoi tieto siitä, että alueelle suunniteltiin laajoja hakkuita. Metsähallituksen silloisen ylijohdajan P. V. Hannikaisen määräyksestä paikallisen hoitoalueen aluemet-sänhoitaja keskeytti hakkuut ja osti valtiolle noin 1 117 hehtaarin suuruisen alueen.

Vuonna 1923 Kolin valtionmaa siirrettiin maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä metsähallitukselta metsätieteellisen koelaitoksen, nykyisen Metsäntutkimuslaitoksen hallintaan Kolin kokeilualueeksi. Metsäntutkimuslaitoksen vuonna 1951 tekemällä päätöksellä perustettiin vaarajakson lakiosiin ja sen Pielisen puoleisille rinteille säästömetsä. Käytännössä

Metsäntutkimuslaitos on kuitenkin säästännyt huomattavasti laajemman alueen vaarojen lakiosissa ja Pielisen saarissa hakkuilta. Kolin kokeilualue liitettiin vuonna 1968 kansainväliseen Project-Silva -ohjelmaan, johon sisältyi muun ohella suunnitelma kokeilualueella olevien ahojen pitämisestä avoimina. Metsäntutkimuslaitoksen Kolin kokeilualueen toimipaikka on ehdotetulla luonnonsuojelualueella. Pääosa Pielisen Purjeselällä olevaan harjusaarten ketjuun kuuluvasta Laitosaaresta hankittiin valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin vuonna 1982. Tämä alue on metsähallituksen hallinnassa.

Kansallispuistokomitea ehdotti 27 päivänä lokakuuta 1976 valmistuneessa mietinnössä (KM 1976:88), että Kolin alueelle perustettaisiin maapinta-alaltaan noin 3 820 hehtaarin ja kokonaispinta-alaltaan noin 11 000 hehtaarin suuruinen kansallispuisto. Uusien kansallis- ja luonnonpuistojen perustamisesta 24. päivänä helmikuuta 1978 tehdyssä valtioneuvoston periaatepäätöksessä Kolia ei mainittu. Valtioneuvoston selonteossa eduskunnalle ympäristönsuojelusta syyskuun 28. päivänä 1984 on kuitenkin esitetty selvitettäväksi Kolin luonnonuojelualueen perustamistarve ja -tapa. Uhanalaisten eläinten ja kasvien suojelutoimikunta ehdotti 30. päivänä syyskuuta 1985 valmistuneessa mietinnössä (KM 1985:43), että Kolin alueesta muodostettaisiin viipymättä lakisääteinen suojelualue. Kolin edustalla olevat Pielisen Purjeselän harjusaaret kuuluvat valtioneuvoston toukokuun 3. päivänä 1984 hyväksymään harjijensuojeluohjelmaan. Pohjoismaiden ministerineuvoston alaisen ympäristönsuojelun virkamieskomitean luonnonsuojeluprojekti "Biotopvern i Norden — Luonnontyyppien suojelu Pohjolassa" on ehdotettu Kolin valtionmaata yhdeksi perinteiseen kulttuurimaisen hoidon ja säilyttämisen esimerkkialueeksi Pohjolassa.

Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton 1. vaihekaavassa vuodelta 1979 Kolin vaara-alueesta ja Pielisen saarista kaikkiaan 975 hehtaaria on osoitettu SU1-merkinnällä luonnonsuojelulainsäädännön nojalla perustettavaksi suojelualueeksi. Lisäksi ympäristöministeriö on 5. päivänä maaliskuuta 1987 vahvistanut eräin muutoksin Lieksan kaupunginvaltuuston päätöksen Kolin vaaran osayleiskaavan hyväksymisestä. Ehdotettu luonnonsuojelualue sisältyy Purjeselällä olevia harjusaaria lukuunottamatta yleiskaavaan. Kaavassa pääosa Kolin valtionmaasta

on osoitettu luonnonsuojelualueena merkinnällä SL, metsäntutkimus- ja opetustoiminta-alueena merkinnällä MT-1 sekä ulkoilun ohjaamistarvetta tai ympäristöarvoja sisältävänä alueena merkinnällä MU2. Jo olemassa olevien muiden toimintojen lisäksi kaavassa on osoitettu alueet uusia matkailupalveluja, kuten vaaramajoja, satama-alueen toimintoja täydentäviä rakennuksia ja matkailuperävaunua aluetta var-ten.

Uusien laskettelurinteiden rakentaminen 1980-luvulla Pieliselle viettävälle Ukko-Kolin ja Ipatin rinteille antoi lopullisen sysäyksen Kolin valtionmaan lakisääteiselle suojelulle. Tätä laajemman Koliilta Vesivaaralle ulottuvan kansallispuiston perustaminen on kuitenkin tullut jälleen ajankohtaiseksi sen jälkeen, kun Akka-Kolin rinteille ja niihin rajoittuvalle Paimenenvaaralle ryhdyttiin maanomistajien aloitteesta laatimaan taajamatyypistä, muun muassa kaliohotellin ja uuden laskettelurinteen sisältävää rantakaavaa. Vuonna 1989 rakennettiin Rieskanien metsätie Kolin ja Vesivaaran välille Pielisen puoleiselle rinteelle. Tien rakentaminen on tehnyt mahdolliseksi uusien loma-asuntojen rakentamisen myös sellaisille ranta-alueille, jotka tähän mennessä ovat säilyneet rakentamattomina. Pohjois-Karjalan metsälautakunnalla on suunnitelmat valmiina myös toisen metsäautotien rakentamiseksi mainitulle välille vaarajakson Herajärven puoleiselle rinteelle. Tie muutettaisiin suunnitelmien mukaan myöhemmin paikallistieksi. Hanke oli alunperin tarkoitus toteuttaa kesällä 1990.

Kolin kansallismaiseman suojelemista nykyisin valtion omistuksessa olevaa maa-aluetta laajempana kokonaisuutena ovat esittäneet useat tiede-, kulttuuri- ja luonnonsuojelujärjestöt sekä yksittäiset tiedemiehet ja tutkijat. Helmikuussa jätettiin yli 80 000 nimen kansalaisadressi, jossa vedotaan valtiovaltaan Kolin luonnonarvojen säilyttämiseksi ja esitetään noin 2 700 hehtaarin laajuisen kansallispuiston perustamista Kolin ja Vesivaaran väliselle vaarajaksolle.

Suomi on liittynyt maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi tehtyyn yleis-sopimukseen, joka on saatettu voimaan asetuksella (364/87) vuonna 1987. Tämän mukaisesti Suomi on muun muassa velvollinen inventoimaan ja määrittämään yleismaailmallisesti arvokkaat luonnonperintökohteet ja tekemään niistä ehdotukset Unescon alaiselle Maailmanperintökomitealle otettaviksi Maailmanperintö-

luetteloon (World Heritage List). Suomen geologinen seura ja Geologiliitto ovat todenneet Kolin Vesivaaralle ulottuvan vaarajakson omaavan sellaisia yleismaailmallisia arvoja, että Maailmanperintökomitean kriteerit täyttävän suojelualueen valmisteluun tulisi ryhtyä pikaisesti.

Suomen itsenäisyyden 75-vuotisjuhlia valmisteleva toimikunta on vuonna 1990 valtioneuvostolle tekemässään ehdotuksessa esittänyt yhdeksi ympäristöministeriön hallinnonalan juhluvuden hankkeeksi Suomen kansallismaisemien turvaamista. Ministeriössä on toimikuntaa varten alustava luettelo arvokkaimmista kansallismaisemistamme. Tässä luettelossa Koli on ensimmäisellä sijalla.

Perustettavaan luonnonsuojelualueeseen sisältyy Metsäntutkimuslaitoksen hallinnassa oleva Kolin kokeilualue kokonaisuudessaan ja metsähallituksen hallinnassa oleva tila Laitosaaressa. Kansallispuistoon on katsottu tarpeelliseksi ottaa mukaan myös Kolin edustalla Pielisellä olevat valtion vesialueet. Alueen pinta-alaksi tulee noin 1 135 hehtaaria, mistä maa-alueita on noin 949 hehtaaria ja vesialueita noin 186 hehtaaria. Kansallispuiston rajat ilmenevät esityksen liitteenä olevasta kartasta.

2.2. Lausunnonantajat

Esityksestä on pyydetty lausunnot yhteensä 33 eri taholta, joita olivat asianomaiset ministeriöt, keskusvirastot, tutkimuslaitokset, aluehallinnon viranomaiset ja suunnitteluelimet, kunnat, useat etujärjestöt ja seurat sekä ympäristönsuojelu- ja luonnonvarainneuvostot. Lisäksi laajennusalueen maanomistajille varattiin tilaisuus lausunnon antamiseen.

Kaikki lausunnonantajat kannattavat kansallispuiston perustamista nykyisille valtiomaille. Mielipiteet eroavat kuitenkin esityksen liitteenä olevan asetusehdotuksen siirtymäsäännöksestä, jossa säädettäisiin laskettelualueita ja ns. vaaramajoja koskevien vuokrasopimusten uusimatta jättämisestä. Myös esityksen liitteenä olevaan karttaan rajatusta kansallispuiston laajennusalueesta on erilaisia näkemyksiä.

Maakunnalliset tahot ja Suomen Matkailuliitto katsovat, ettei varsinkaan laskettelualueiden vuokrasopimusten jatkamatta jättämisestä tule sisällyttää mitään mainintaa esitykseen. Pohjois-Karjalan lääninhallitus sekä maakunta- ja seutukaavaliitto näyttävät kuitenkin

hyväksyvän puiston laajentamisen, jos se tahtuu vapaaehtoisin kaupoin tai aluevaihdoin. Kansallispuiston laajennusalueen maanomistajat sitä vastoin vastustavat lähes yksimielisesti puiston laajentamista. Pääosin samalla kannalla ovat asianomaiset kunnat.

Muut lausunnonantajat hyväksyvät esityksen periaatteessa sellaisenaan. Valtiovarainministeriö esittää lausunnoissaan kuitenkin harkittavaksi, että perinteinen matkailutoiminta alueella voisi jatkua. Samalla kannalla on myös kauppa- ja teollisuusministeriö. Ympäristönsuojeluneuvosto, Suomen luonnonsuojeluliitto ja Maailman Luonnon Säätiön Suomen Rahasto puolestaan nimenomaisesti katsovat, että laskettelualueiden vuokrasopimusten uusimatta jättämisestä tulisi säätää jo tässä vaiheessa. Lisäksi on useimmissa lausunnoissa esitetty huomautuksia eräisiin yksityiskohtiin.

Lausuntojen perusteella esitystä on tarkistettu siten, että maininta laskettelualueiden vuokrasopimusten uusimatta jättämisestä on poistettu.

3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Kolin kansallispuisto olisi Metsäntutkimuslaitoksen hallinnassa. Pielisen Laitosaaressa olevan tilan hallinta siirtyisi puiston perustamisen yhteydessä metsähallitukselta Metsäntutkimuslaitokselle. Luonnonsuojelualueelle jäävien, käytössä olevien rakennusten ja laitteiden hallintasuhteita ei ole tarkoitus muuttaa. Kansallispuiston perustamisen välittömät organisatoriset vaikutukset olisivat siis varsin vähäiset.

Kansallispuiston hoitoa ja yleisöpalveluiden kehittämistä varten on tarkoitus laatia hoito- ja käyttösuunnitelma, jonka ympäristöministeriö vahvistaisi. Alueelle suuntautuvaa matkailua ja virkistyskäyttöä on tarpeen ohjata, jotta niistä ei aiheutuisi liiallista haittaa Kolin luonnolle. Alueen opastuksen ja luonnonhoidon tarve ja laajuus selvitetään. Matkailijain ja retkeilijäin opastamiseen sekä alueen kunnostamiseen ja hoitoon tarvitaan henkilöstöä ja määrärahoja. Ne otetaan huomioon ehdottamalla määrärahoja vuosittain valtion tulo- ja menoarvioon.

4. Esityksen taloudelliset ja muut vaikutukset

Kolin kansallispuiston noin 1 135 hehtaarin kokonaispinta-alasta on 186 hehtaaria vesi-alueita, 771 hehtaaria metsämaata, 148 hehtaaria kitu- ja joutomaata sekä 30 hehtaaria muuta maata. Metsämaalla olevan puuston määrä on noin 70 000 m³. Metsämaan pinta-alasta on noin 95 hehtaaria vaarojen lakien ja rinteiden säästömetsiä ja Pielisen saaria, jotka ovat jo pitkään olleet poissa metsätaloustaloustä. Lopullakaan metsämaalla ei voida sanoa olevan varsinaista metsätaloustaloustä, koska sitä hoidettaessa on jatkuvasti otettu maisemalliset seikat huomioon. Osaa ehdotetun suojelualueen metsistä on tarkoitus hoitaa ja uudistaa Metsätutkimuslaitoksen kokeilutoiminnassa kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti. Tämän vuoksi luonnonsuojelualueen perustaminen vaikuttaa näiltä osin varsin vähän valtion talouteen.

Kolin kansallispuisto on tarkoitus laajentaa noin 2 500 hehtaarin laajuiseksi esityksen liitteenä olevan kartan mukaisesti. Tämä edellyttää noin 1 500 hehtaarin suuruisten alueiden hankkimista valtiolle. Alueiden hankintakustannukset ovat useita kymmeniä miljoonia markkoja. Hankintaan osoitettavista varoista päätetään vuosittain erikseen tulo- ja menoarvion hyväksymisen yhteydessä. Pääperiaatteena hankinnassa on, että luonnon- ja maisemansuojelun kannalta keskeisimmät alueet ovat hankinnan kohteena. Hankinnat pyritään aina toteuttamaan joko vapaaehtoisin kaupoin tai aluevaihdoin. Laajennusalueen rajaukseen ei sisälly toimivien maatilojen rakennuksia eikä peltoalueita. Muutamia osia tällaisiksi katsottavien tilojen metsäalueista on kuitenkin sisällytetty hankinta-alueeseen luonnonsuojelun kannalta tarpeellisen kokonaisuuden saavuttamiseksi. Näiden metsäalueiden hankinnat pyritään aina toteuttamaan maanvaihdoin tai vapaaehtoisin kaupoin. Tarkoitus on myös huolehtia siitä, ettei hankinta-alueen sisäpuolella olevilla alueilla suoritettaisi alueiden luonnon-

tilaa oleellisesti muuttavia toimenpiteitä. Tältä osin on tarkoitus soveltaa vastaavaa käytäntöä kuin muidenkin valtioneuvoston periaatepäätösten mukaisten, kansallispuistoalueiksi osoitettujen yksityismaiden kohdalla on noudatettu. Niiden alueiden hankinta, joilla ei tapahtu edellä mainittuja toimia, jää tapahtuvaksi myöhemmässä vaiheessa siinä aikataulussa ja sen mukaisesti kuin luonnonsuojeluviranomaiset ja maanomistaja erikseen sopivat.

Perustettavan kansallispuiston alueelle kohdistuu eräitä, lähinnä matkailukäyttöön liittyviä vuokrasopimuksia. Lain ja tätä täydentävän asetuksen säätäminen ei vaikuta välittömästi näiden sopimusten voimassaoloon, joten ne jäävät voimaan kukin vuokratuensa loppuun. Ns. vaaramaja-alueita koskevaa vuokrasopimusta, joka päättyy vuonna 2023 ei kuitenkaan enää tulla jatkamaan. Laskettelualueita ja hiihtohissejä koskevat vuokrasopimukset päättyvät vuonna 2013. Kysymys siitä, jatkaako näiden sopimusten voimassaoloa, otetaan harkittavaksi uudelleen ennen sopimuskauden päättymistä.

Hallituksen tarkoituksena on ryhtyä muualla Kolin seudulla toimenpiteisiin matkailun ja muun elinkeinotoiminnan kehittämiseksi sekä kaavoituksellisiin että aluepoliittisiin keinoin. Enon, Juuan ja Kontiolahden kuntien sekä Lieksan kaupungin yhteiseen yleiskaavatyöhön ohjataan valtion varoja. Valtiovallan toimenpitein edesautetaan Kolin kylän ja sataman sekä Purnunlahden alueen suunnittelua ja kehittämistä luonnonläheiseksi matkailualueeksi ja kansallispuiston opastustoimintojen keskuksiksi. Vastaavia toimia on tarkoitus suunnata myös kansallispuiston eteläpuolella sijaitsevan Herajärven alueelle. Kansallispuiston hoitoa ja opastamista varten palkataan henkilöstöä.

Lieksan kaupungin metsäverotuloihin lain hyväksyminen ei vaikuttaisi, sillä alueen tultua luonnonsuojelualueeksi valtio korvaa luonnonsuojelulain 5 a §:n nojalla kunnalle alueen tuottoa vastaavan metsäverotulon vähentymisen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Lainkohdassa ehdotetaan, että Lieksan kaupunkiin perustetaan valtion omistamille alueille Kolin kansallispuisto, joka on luonnonsuojelulain (71/23) mukainen erityinen suojelualue. Samalla säädetään luonnonsuojelualueen perustamistarkoituksesta.

2 §. Kansallispuiston rajat on merkitty lakiesityksen liitteenä olevaan karttaan.

Lainkohdassa on myös kansallispuiston rajan käymistä ja merkitsemistä koskeva säännös, joka on samansisältöinen kuin vastaava säännös muiden luonnonsuojelualueiden perustamista koskevilla laeilla. Maa- ja metsätalousministeriö on 15. päivänä kesäkuuta 1982 tehnyt päätöksen eräiden valtion omistamille alueille perustettujen luonnonsuojelualueiden rajojen merkitsemisestä (449/82). Tarkoitus on, että myös Kolin kansallispuiston rajat merkitäisiin tämän päätöksen mukaisesti.

3 §. Pykälään on otettu säännös luonnonsuojelua valvovan viranomaisen haltuunotto-oikeudesta. Säännös on samansisältöinen kuin vastaava säännös muiden luonnonsuojelualueiden perustamista koskevilla laeilla.

4 §. Lainkohta on yhdenmukainen muiden jo perustettujen luonnonsuojelualueiden vastaavien säännösten kanssa. Säännöksen mukaan voitaisiin luonnonsuojelualueeseen rajoitettava, valtion omistukseen siirtynyt alue liittää ympäristöministeriön päätöksellä kansallispuistoon. Yksityisten omistamia alueita hankitaan valtiolle esityksen liitteenä 2 olevaan karttaan merkityn rajauksen mukaisesti.

5 §. Luonnonsuojelulain 2 §:n 2 momentin mukaan erityisen luonnonsuojelualueen kuten kansallispuiston, rauhoitussäännökset anne-

taan asetuksella. Tämän lisäksi on tarpeen säätää eräistä muistakin alueiden käyttöä koskevista seikoista.

6 §. Lainkohta sisältää voimaantulosäännöksen.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Kolin kansallispuiston perustamisen tarkoitus on säilyttää siihen kuuluvien alueiden luonto. Luonnonsuojelulain 2 §:n 2 momentin nojalla erityisen suojelualueen rauhoitusmääräykset annetaan asetuksella. Esityksen liitteenä on luonnos asetukseksi Kolin kansallispuistosta, johon sisältyvät kansallispuiston rauhoitus- ja eräät muut säännökset.

Kolin kansallispuiston hoidosta ja käytöstä on tarkoitus laatia hoito- ja käyttösuunnitelma, jonka ympäristöministeriö vahvistaa. Tässä suunnitelmassa määrätään toimenpiteistä puiston käytön edistämiseksi ja ohjaamiseksi.

Metsäntutkimuslaitos antaa alueiden käyttöä varten järjestysäännön, jossa on asetuksen rauhoitussäännöksiin mukaiset määräykset ja ne määräykset, jotka valtio maanomistajana voi antaa kansallispuiston käytöstä.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

Kolin kansallispuistosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kansallispuiston perustamistarkoitus

Edustavan pohjoiskarjalaisen vaara-alueen, vanhojen metsien ja niiden eliöstön sekä Kolin kansallismaiseman keskeisen osan suojelemiseksi, kaskitalouden luomien maisemien ja kasviyhdyskuntien ylläpitämiseksi sekä ympäristöntutkimusta, ympäristövalistusta ja luonnonharrastuksen edistämistä varten perustetaan Lieksan kaupunkiin valtion omistamille alueille luonnonsuojelulain (71/23) mukaiseksi erityiseksi suojelualueeksi Kolin kansallispuisto.

2 §

Kansallispuiston sijainti ja rajat

Kolin kansallispuiston pinta-ala on noin 1 135 hehtaaria ja sen rajat on merkitty tämän lain liitteenä olevaan karttaan.

Kansallispuiston rajat on määrättävä noudattamalla soveltuvien osin, mitä jakolaissa (604/51) on säädetty rajankäynnistä. Kansallispuisto on merkittävä maastoon siten, että riittävä määrä puistoaluetta osoittavia tunnuskilpiä sijoitetaan siihen kuuluville maa-alueille. Kansallispuiston rajat vesialueilla merkitään vain karttaan.

Kansallispuistoon asetettavista tunnuskilvistä ja muista merkeistä on voimassa, mitä niistä erikseen on säädetty.

3 §

Haltuunotto-oikeus

Luonnonsuojelua valvovalla viranomaisella ja luonnonsuojelualueen vartijalla on oikeus ottaa haltuunsa metsästys-, keräily- tai muut välineet, joita on käytetty tai aiotaan käyttää vastoin alueella noudatettavia säännöksiä tai määräyksiä. Sama haltuunotto-oikeus koskee myös alueelta luvattomasti pyydystettyjä eläimiä ja luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä luonnonsuojelualueelta on kielletty ottamasta tai siellä käyttämästä.

4 §

Alueen liittäminen kansallispuistoon

Jos alue, joka ei ole valtion omistuksessa, mutta on kansallispuiston rajojen sisällä, siirtyy valtion omistukseen, se luetaan kuuluvaksi kansallispuistoon.

Jos kansallispuistoon rajoittuva alue siirtyy valtion omistukseen, se voidaan liittää kansallispuistoon ympäristöministeriön päätöksellä.

5 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

6 §

Voimaantulo

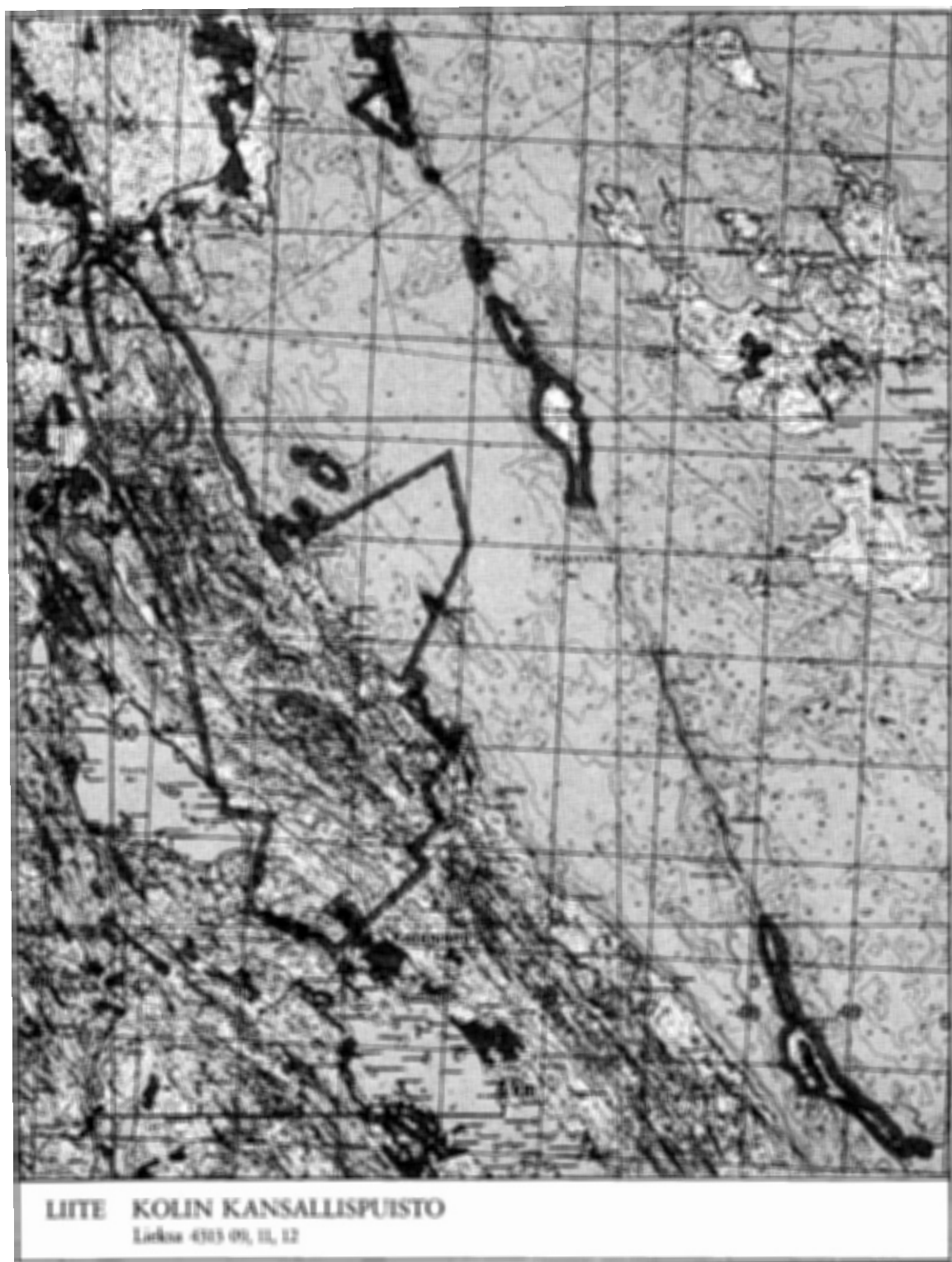
Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 1990

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ympäristöministeri *Kaj Bärlund*

Asetus

Kolin kansallispuistosta

Ympäristöministerin esittelystä säädetään 23 päivänä helmikuuta 1923 annetun luonnonsuojelulain (71/23) 2 §:n 2 momentin ja Kolin kansallispuistosta päivänä kuuta 19 annetun lain (/) 5 §:n nojalla:

1 §

Kiellot

Kolin kansallispuistossa ei saa:

1) rakentaa rakennuksia, rakennelmia tai teitä;

2) ojittaa, ottaa maa-aineksia eikä vahingoittaa maa- tai kallioperää;

3) ottaa taikka vahingoittaa puita, pensaita tai muita kasveja tai niiden osia;

4) tappaa, pyydystää tai hätyyttää luonnonvaraisia selkärankaisia eläimiä tai hävittää niiden pesiä eikä pyydystää tai kerätä selkärangattomia eläimiä;

5) nousta maihin, ankkuroida tai pitää venettä taikka laivaa; eikä

6) leiriytyä tai tehdä avotulta.

Kansallispuistossa on kielletty muutkin toimet, jotka saattavat vaikuttaa epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan taikka eläin- ja kasvilajien säilymiseen.

2 §

Sallitut toimet

Kolin kansallispuistossa saa kansallispuiston perustamistarkoituksen mukaisesti:

1) rakentaa ja pitää kunnossa alueen hoitoa, valvontaa ja tutkimusta, yleisön opastamista, retkeilyä ja alueeseen tutustumista varten tarpeellisia rakennuksia, rakennelmia ja polkuja;

2) poimia marjoja ja ruokasieniä;

3) hoitaa luonnon- ja kulttuurimaisemaa, kuten kaskitalouden aikaansaamia luontotyypejä;

4) palauttaa alueen luontainen kehitys;

5) tutkia metsää hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti;

6) ryhtyä pelastuspalvelun ja palontorjunnan vaatimiin toimiin; sekä

7) kartoittaa ja tehdä maanmittaustöitä.

Paikoissa, jotka on määrätty järjestyssäännessä saa kansallispuistoon tilapäisesti nousta maihin, ankkuroida tai pitää venettä taikka laivaa sekä tehdä avotulen.

3 §

Metsäntutkimuslaitoksen luvalla sallitut toimet

Kolin kansallispuistossa saa kansallispuiston perustamistarkoituksen mukaisesti Metsäntutkimuslaitoksen luvalla:

1) tutkimusta ja muuta tieteellistä tarkoitusta taikka opetusta varten tappaa tai pyydystää eläimiä ja vähäisessä määrin kerätä kasveja ja niiden osia, eläinten pesiä sekä kivennäisnäytteitä;

2) vähentää kasvi- ja eläinlajin yksilöiden lukumäärää, jos laji on lisääntynyt liikaa tai käynyt muuten vahingolliseksi.

3) kalastaa;

4) tutkia alueen geologiaa ja etsiä malmeja; sekä

5) käyttää ja pitää kunnossa alueella olevia rakennuksia, rakennelmia, laitteita, kulkuväyliä sekä sähkö- ja puhelinlinjoja.

4 §

Hoito- ja käyttösuunnitelma

Kolin kansallispuiston hoitoa ja käyttöä varten on laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma. Alue voidaan sen hoitoa ja käyttöä varten jakaa hoito- ja käyttösuunnitelmassa erilaisiin osiin.

Hoito- ja käyttösuunnitelman perusteet (*runkosuunnitelman*) vahvistaa ympäristöministeriö. Runkosuunnitelmaa vahvistaessaan ministeriö määrää, mitkä runkosuunnitelman nojalla laadittavat *erityissuunnitelmat* on alistettava ministeriön vahvistettaviksi.

Ympäristöministeriö voi sallia muitakin kuin 2—3 §:ssä tarkoitettuja toimia, jotka ovat kansallispuiston perustamistarkoituksen mukaisia ja joita sen asianmukainen hoito tai käyttö edellyttää.

5 §

Erityisiä säännöksiä

Säännökset, joiden nojalla eräät toimet Kolin kansallispuistossa sallitaan, eivät perusta

kenellekään laajempaa oikeutta kuin asianmu-
kaisella muuten on.

Ohjeet Kolin kansallispuiston rajojen mää-
rämisestä antaa maanmittaushallitus.

6 §

Kansallispuiston hallinta

Kolin kansallispuisto on Metsäntutkimuslai-
toksen hallinnassa ja hoidossa.

7 §

Tarkemmat määräykset ja ohjeet

Tarkemmat määräykset tämän asetuksen
täytäntöönpanosta antaa tarvittaessa ympäris-
töministeriö.

8 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös

Tämä asetus tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Kansallispuistoalueeseen kohdistuvat vuok-
rasopimukset jäävät voimaan kussakin sopi-
muksessa määrättyksi ajaksi. Sopimusten mu-
kainen maankäyttö on rauhoitussäännösten es-
tämättä alueella sallittu. Vaaramaja-aluetta
koskevaa vuokrasopimusta ei kuitenkaan jat-
keta sopimuskauden jälkeen. Luonnontilan pa-
lauttamisesta on voimassa, mitä sopimuksessa
erikseen on määrätty.

LIITE 2 KOLIN KANSALLISPUISTO
Rajuntavoite